

بررسی رابطه بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی منطقه

۴ تهران در سال تحصیلی ۸۶-۸۷

مریم دبیر^۱، فاطمه مهدی پور کلشتری^۲، پریسا یاسمی نژاد^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی منطقه ۴ تهران در سال تحصیلی ۸۶-۸۷ بود. نمونه مورد مطالعه شامل ۳۰۰ نفر از دانش آموزان دختر پایه سوم راهنمایی منطقه ۴ تهران بود که این دانش آموزان با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند.

برای جمع آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای پژوهش از مقیاس منبع کنترل راتر و معدل نیمسال اول دانش آموزان در سال تحصیلی ۸۶-۸۷ استفاده شد.

نتایج حاصله به کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روش های آماری مورد استفاده در این پژوهش آزمون خی دو، آزمون دقیق فیشر و ضریب همبستگی فی و کرامر بود.

نتایج نشان دادند که فرض وجود رابطه بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی با ۰/۹۹ اطمینان تایید شد. بنابراین بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری وجود دارد.

مقدمه:

کشف و بررسی عوامل مؤثر در عملکرد تحصیلی در نهایت به شناخت این عوامل و توجه به نحوه تأثیر آنها بر عملکرد تحصیلی می انجامد. اهمیت و لزوم این مسئله در جوامع موفقیت مدار امروزه روزافزون است. هر ساله میزان قابل توجهی از منابع انسانی و اقتصادی جوامع به علت شکست تحصیلی افراد در مقاطع مختلف تحصیلی به

۱۰۴- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی

۱۰۵- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی

۱۰۶- مدرس دانشگاه پیام نور مرکز اسلام آباد غرب

هدر می رود. در نتیجه شناخت عوامل موثر در امر تحصیلی و چگونگی تأثیر آن ما را قادر می سازد نسبت به سازمان دهی بهتر نظام تعلیم و تربیت اقدام کنیم.

عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی بسیارند. جریان یاددهی و یادگیری جریانی پیچیده است و شناخت کلیه عوامل مؤثر بر آن نیز به همان اندازه پیچیده می باشد. هر فرد به عنوان یادگیرنده مجموعه ای از گرایش های شناختی و عاطفی است که در اندیشه، نحوه عمل و یادگیری وی تأثیر می گذارد. تفاوت های افراد در این زمینه ها نه تنها به علت تفاوت های هوشی بلکه تابعی از باورها، گرایشات عاطفی، نگرش ها، ارزش ها، رغبت ها، استعدادها و تجربیات پیشین است. کلمن و همکارانش (۱۹۶۶) با مطالعه روی تقریباً نیم میلیون کودک مدرسه رو در ایالات متحده آمریکا به این نتیجه رسیدند که اعتقاد به سرنوشت یا تقدیر عامل تعیین کننده مهمی است که بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تأثیر می گذارد. به نظر این پژوهشگران عامل نگرش دانش آموز رابطه قوی تری با پیشرفت تحصیلی دارد تا مجموع عوامل دیگری که با آموزشگاه ارتباط پیدا می کند. (نویکی و استریکلند، ۱۹۷۳). ۷ نتایج تحقیقات هال (۱۹۷۸) در حوزه منبع کنترل موید آن است: دانش آموزانی که منبع کنترل درونی دارند فعالانه می کوشند تا محیط را برای یادگیری مناسب تر کنند چنین افرادی محیطشان را انتخاب، سازماندهی و حتی خلق می کنند و به همان گونه ای که معتقدند می توانند یادگیری شان را بهینه کنند (به نقل مافسون و نوویسکی، ۱۹۹۱) ۸ بنابراین با شناسایی این عوامل امکان ایجاد محیطی مطلوب برای یادگیری افزایش می یابد. این پژوهش با توجه به عوامل بیشمار مؤثر بر پیشرفت تحصیلی به بررسی منبع کنترل می پردازد.

روش شناسی تحقیق:

جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی منطقه ۴ تهران در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ بودند. بر اساس اطلاعات اخذ شده از مرکز آمار و بودجه آموزش و پرورش تعداد کل این دانش آموزان ۱۴,۸۴۴ نفر بود. حجم نمونه این تحقیق شامل ۳۰۰ نفر از دانش آموزان دختر پایه سوم مقطع راهنمایی منطقه ۴ تهران بود که این تعداد بر اساس جدول کریسی و مورگان، (۱۹۷۰) انتخاب شدند. جهت انتخاب نمونه از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده شد. به این صورت که :

ابتدا از بین سه پایه اول ، دوم و سوم مقطع راهنمایی یک پایه (پایه سوم) به صورت تصادفی ساده انتخاب شد . سپس منطقه ۴ تهران به سه منطقه شمال ، مرکز و جنوب تقسیم شد و از هر منطقه به صورت تصادفی یک مدرسه انتخاب گردید . در مرحله بعد از کلیه کلاسهای پایه سوم این مدارس ۱۰ کلاس به طور تصادفی انتخاب و در نهایت ۳۰۰ نفر از دانش آموزان پایه سوم به عنوان حجم نمونه در این تحقیق شرکت کردند.

برای جمع آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای پژوهش از مقیاس منبع کنترل راتر و معدل نیمسال اول دانش آموزان در سال تحصیلی ۸۶-۸۷ استفاده شد.

مقیاس راتر از ۲۹ ماده تشکیل شده است. هر ماده دارای دو جمله است که بصورت الف و ب طرح شده است. ۲۳ ماده جنبه های درونی و بیرونی منبع کنترل را می سنجد و ۶ ماده برای پوشیده نگاه داشتن منظور آزمون طرح شده است. ۴

نتایج:

جهت اثبات فرضیه اول از آزمون جداول دوبعدی و آماره های خی دو استفاده می کنیم. چون سطوح پاسخ تعریف شده برای هر یک از متغیرها دو بعدی است لذا علاوه بر آزمون خی دو باید از آزمون دقیق فیشر جهت استنباط در ارتباط با وجود رابطه معنادار بین متغیرها استفاده کرد. بعلاوه چون سطوح پاسخ اسمی است جهت تعیین میزان همبستگی متغیرها از ضرایب همبستگی ناپارامتری با مقیاس اسمی (فی و کرامر) استفاده می کنیم.

مجموع	پیشرفت تحصیلی		تعداد	درصد سطری	درصد ستونی
	دارای پیشرفت	فاقد پیشرفت			
143	92	51	درونی	100.00%	47.70%
				64.30%	35.70%
				56.40%	37.20%
157	71	86	بیرونی	100.00%	52.30%
				45.20%	54.80%
				43.60%	62.80%
300	163	137	مجموع	100.00%	100.00%
				54.30%	45.70%
				100.00%	100.00%

جهت بررسی ارتباط بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی از جداول دو بعدی استفاده می کنیم. از افرادی که دارای منبع کنترل درونی هستند ۳۵,۷٪ فاقد پیشرفت تحصیلی و ۶۴,۳٪ دارای پیشرفت تحصیلی بوده اند. بعلاوه در افرادی که دارای منبع کنترل بیرونی بوده اند ۵۴,۸٪ فاقد پیشرفت تحصیلی و ۴۵,۲٪ دارای پیشرفت تحصیلی بوده اند. همانطور که مشخص است ۳۷,۳٪ از افرادی که فاقد پیشرفت تحصیلی هستند منبع کنترل درونی و ۶۲,۸٪ دارای منبع کنترل بیرونی بوده اند. لذا می توان گفت بیشتر افرادی که دارای منبع کنترل بیرونی هستند فاقد پیشرفت تحصیلی نیز هستند.

سطح معناداری	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار	
	0.001	1	11.018	خی دو
0.001				آزمون دقیق فیشر

میزان آماره خی دو در این آزمون برابر ۱۱,۰۱۸ با درجه آزادی ۱ و سطح معناداری ۰,۰۰۱ است. بعلاوه میزان سطح معناداری آزمون دقیق فیشر نیز برابر ۰,۰۰۱ است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای نوع اول در سطح ۰,۰۱ کمتر است لذا فرض وجود رابطه معنادار بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی با ۰/۹۹ اطمینان تایید می گردد.

سطح معناداری	مقدار		
0.001	-0.192	فی	اسمی - اسمی
0.001	0.192	کرامر	
	300	تعداد مشاهدات	

جهت تعیین میزان و جهت همبستگی این دو متغیر از ضریب همبستگی فی و کرامر استفاده می کنیم. میزان ضریب همبستگی برابر ۰,۱۹۲- با سطح معناداری ۰,۰۰۱ است. چون میزان سطح معناداری از میزان خطای نوع اول در سطح ۰,۰۱ کمتر است لذا فرض وجود همبستگی بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی با ۰/۹۹ اطمینان تایید می گردد.

ضریب همبستگی منفی است که بیان کننده این نکته است که بیشتر افراد دارای منبع کنترل بیرونی (کد ۲)، فاقد پیشرفت تحصیلی (کد ۱) هستند. در جدول توزیع فراوانی نیز مشخص بود که افراد با منبع کنترل بیرونی اکثراً فاقد پیشرفت تحصیلی و افراد دارای پیشرفت تحصیلی دارای منبع کنترل درونی بوده اند.

بحث :

آنچه از این پژوهش بدست آمده است رابطه معنادار بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت : افراد با منبع کنترل درونی معتقدند که رویدادهای مثبت زندگی در نتیجه نقشه ریزی دقیق خود آنها به دست می آید ، لذا برای اعمال و رفتار و پیامدهای ناشی از آن قبول مسئولیت می کنند . به همین دلیل برای رسیدن به موفقیت ، تلاش بیشتری می کنند و در صورت شکست احساس شرمندگی می کنند و در پی جبران آن بر می آیند . ۱

لذا می توان گفت افراد با منبع کنترل درونی به علت درک و پذیرش مسئولیت نسبت به عواقب اعمال خود می توانند از پیشرفت تحصیلی بالایی برخوردار باشند .

همچنین افراد دارای منبع کنترل بیرونی که معتقدند رفتارها و تواناییهایشان تاثیری در تقویت هایی که دریافت می کنند ندارند، اغلب ارزش کمی برای هر گونه تلاش در جهت بهبود شرایط خود قایلند. وقتی که آنها تصور می کنند انتظار کنترل کمی بر زندگی خود، چه در زمان حال یا در آینده دارند. پس چرا باید تلاش کنند؟ ۲

تبیین دیگر اینکه کنترل درونی ها در مقایسه با کنترل بیرونی ها کارآمدتر ، با پشتکارتر ، از لحاظ شناختی فعال تر و قابل انعطاف تر و در یادگیری کارآمدتر هستند. علاوه بر این آنها درصد جمع آوری اطلاعات بیشتری در مقایسه

با کنترل بیرونی ها هستند ، و سعی می کنند پیامدها را کنترل کنند ۵

از طرف دیگر درونی ها بخصوص در وظایف عملی و هوشی دارای موفقیت بالاتری هستند و بطور کلی بهداشت روانی آنها بهتر از بیرونی هاست) ۶

تحقیقات نشان داده است که افرادی با منبع کنترل درونی اضطراب کمتری دارند و احتمال کمتری وجود دارد که در مورد آنها تشخیص بیماری داده شود. ۳

منابع:

- ۱- اسپالدینگ ، چریل ، ال (۱۳۷۷) انگیزش در کلاس درس (ترجمه بیابانگرد و نائینیان) تهران: مدرسه (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۹۷)
 - ۲- شولتز ، دوان وشولتز ،سیدنی آلن (۱۳۷۷) نظریه های شخصیت (ترجمه یحیی سید محمدی) تهران : نشر هما ، (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۹۸)
 - ۳- صبوری مقدم ، حسن و براهنی ، محمد تقی (۱۳۷۶) تاثیر منبع کنترل و امکان مهار استرس بر عملکرد یادگیری فرد ، مجله پژوهش های روانشناختی ، شماره ۴ و ۳، دوره ۴ ساله ۱۳۷۶
 - ۴- غضنفری ، احمد (۱۳۷۱) مقایسه منبع کنترل و میزان افسردگی گروه جانباز و معلولین عادی ، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس
 - ۵- فراهانی ، محمد تقی (۱۳۷۸) روانشناسی شخصیت : نظریه ، تحقیق ، کاربرد ، تهران : دانشگاه تربیت معلم
 - ۶- لیبرت ، اسپیگلر ،م (۱۳۷۵) ، شخصیت از دیدگاه رفتاری (ترجمه حسن صبوری مقدم) انتشارات آستان قدس رضوی (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۹۰)
- v- Mufson,L., Nowicki,S (1991) . Factors affecting the accuracy of facial affect recognition., Journal of social psychology, Des- 131(6) 315 -320
- λ- Nowicki, Stephen, JR & Strickland, Bonnie, R (1973). A locus of control scale for children. Journal of consulting and clinical psychology